ԱՐՄԵՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ՍՏԱՑԱՅԻՆ ՓԱՐԱՓԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺԱՆԻՐԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Պատահատանի համար տարեկան 5 ֆր. և կամ 2 րբլ. 50 կ. թղթադր. Առիւծ տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգիլուած չէ տարեկան բաժնորդագինն է 20 ֆր., վեցամսեայն 10 ֆրանգ և եռամսեայն 5 ֆրանգ։

Բաժնեգիրները կանխիկ կը վճարուին և Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը պրկելու փոստի ծախքը։

Ամակ և ծրար պէտք է պրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France)

Ը ՏԱՐԻ ԹԻՒ 62

1893 ՄԱՐՏ 25

ՄԱՐՏ 13 (Հ. Տ.)

ՏԱՐԱԳԻՐ

Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿ. ՇԱԲԹ. օրեր

ԳԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն դրկուած գրութիւններն։ Պարտաւոր չէ վերադարձնելու չհրատարակուած ձեռագիրները։ Յանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։ Յանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՆՊԱՏԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Ջարդուած կանոնագրեն)

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» նպատակն է աշխատիլ վարչական բարենորոգումներ մտցնելու Թիւրքահայաստանի մէջ, հայ ժողովրդի տեղական պէտքերին համեմատ։ Հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրաւունք ստանալ ազատօրէն ինքզինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարստահարութիւնները որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին։

«Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը իր նպատակ իրագործելու համար իր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներին համեմատ. կաշխատի ներքին այժ գոյացնել Ազգին մէջ իր ապատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, դիմումներ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը քաջալերէ անոնց որոնք անձնուիրութեամբ կաշխատին հայրենիքի ազատութեան գործին։

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան եղող լրագիր որ, բացի զանազան լուրեր տալէ իրրեւ լրագիր, կը հաղորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուզէ հաղորդել, տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տարաբնակ Հայերի դրութեան վրայ և կը ծառայէ հայրենասիրական եռանդը արծարծելու Հայերին մէջ։ (*)

Ծանօթ. «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամակցիլ կամ թղթակցիլ ուզողները պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցէին.

M. Portoukalian
(FRANCE) Marseille

(*) «Հայոց Հայրենասիրական Միութիւնը» կը նպատակէ Արմենիա լրագրի հրատարակիմը։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի՞նչ կընենք.—Վանեց յուրեր.—Բաղաձեր կ. Պոլսի լրագիրներեն.— Գեր. Եզնիկ եպիսկոպոս.— 5000 բայերի գրաւ մը որ կը շահի ճրագիրական լրագիրը.— Հայեր Ամերիկա.— Նամակ Պրազիլիաեն (Ութօ կրանտ. տօ Սուլ).— Մարսուանի միջադէպը.—Սիմիի միջադէպը.—Նոր հրատարակութիւններ.—Բանամաի դատը.—Արտասահմանի յուրեր.— Ծանուցումներ։

Ի՞ՆՉ ԿԸՆԵՆՔ

«Amis et frères! en présence de ce gouvernement infâme, négation de toute morale, obstacle à tout progrès social, en présence de ce gouvernement meurtrier du peuple et violateur des lois,..... n'a qu'une chose à faire: charger son fusil et attendre l'heure.»

V. H.

Զրպարտութիւն, մատնութիւն, հալածանք, աքսոր, բանտ, չղթայ, մահ ու գերեզման. ահա՛ բարենորոգմունք բարեխնամ Թիւրք կառավարութեան, դժոխային բռնապետութեան։

Սար ու ձոր, բանտեր ու բերդեր, ծանօթ ու անծանօթ վայրերը կըծածկուին ծանօթ ու անծանօթ հայ նահատակաց գերեզմաններով։

Աւարայրի դաշտէն ոչ հեռու, Ածախաձորի մէջ՝ օսմաններան տէրութեան արաօնեալ աւազակ Քրդերէն պաշարուած կը զարնեն ու կը զարնուին և կկնան ու կը խաւրին մեր նորածիլ ծաղիկները, Թաչատուր, Նշան և Ղազար. Ագդրիպատեանի և Գալշհանի գերեզմաններուն անմատութեան դրկեցիներ կը դառնան։

Քիր գերեզմանները, օ՛վ անմահ նահատակներ, մէկ մէկ անառիկ ամբոցներ պիտի դառնան. բովանդակ մեր սրտով ու մտքով պիտի միանանք ձեզ, ամրանանք ձեզմով, ձեր տուրը գերեզմաններով, ձեր Ժուռումուռ մահուամբն։

Վասպուրական, Տարօն, Ալաշկերտ, Կարին, Սեբաստիա, Կիլիկիա, օ՛ր քաղաք կամ գիւղ նահատակաց գերեզման չկայ, մեզ և մեր սերնդոց համար վրէժխնդրութեան ուխտատեղ չկայ։

Ամեն նոր գերեզման նոր կեանք կաւետէ. ամեն նոր մահ նոր աստղ կը դառնայ մեր խաւար երկնքի վերայ. ոտնակոխ ծագումնք անթառամ դուք հայրենիքի գարնան աւետեաց նշա՛ն, նշան կուտաք մեզ թէ ոտքի պիտի կանգնի մանուկ Հայաստան։

Սաղա՞ն թէ Պահրի փաշան գերեզմաններու մէջ կուգայ ձեզ դանել, գլխատել և նիզակներու ծայր բարձրացուցած՝ ձեր ծնողաց և հայրենակցաց ի տես կը հանէ...։

Բարեկե՛ վայրենի, կը մոռնա՛ս թէ մեր յաղթութեան դրօշակն է որ կը շրջեցնես, «Այոյս յաղթեցիս» կըսես վանցիին ու Հայուն։

Տեսէ՛ք, ո՛րչափ անզգայ անզգամ են օտարներ մեր նահատակութեանց ու վշտին, նո՛յն իսկ այն մարդասէր, ազատասէր կարծուած ազգեր որք անամօթաբար պաշտօնապէս պարտականութիւն ալ ստանձներ են վրեժ պաշտպանելու։

Այն մարդ, որ կը հաւատայ թէ օտարի աչքը իրեն լոյս կուտայ, նա կրկին կոյր է։

Երբ ամբողջ Հայաստան փոթորկի բռնութի, այդ որկրամոլ գայլեր այն ժամանակ միայն կը շարժին, իրենց բաժին դիւրութեամբ յափշտակելու համար։

Տաճնեւհինգ տարուան մէջ, առնուազն տարին հազար զոհ որ բաւած ենք. տասն և հինգ հազար անմեղ զոհերն քի՞չ կը տեսնէ «արիւնածարաւ գոված Եւրոպան». կը փափաքի որ այդ հազարաւորներ միանգամայն կոտորուին որ ինքն ալ կամայ ակամայ բարեհաճի ասել Սուլթանին. ի՞նչ կընես։

Տեսէ՛ք կլատըզոնի նախարարութիւնն, որոյ վրայ այնչափ յոյս դրած էին ժամանակին մեր անփորձ խմբագիրներէն ոմանք. այդ Մեհան, ազատականներ և իրենց թերթերն, ոմանքն ալ ի՛նչպէս պագանձեր են. պի Եգիպտոսի և այժմ ալ Հօմ Ռուլի խնդիրը ունին. երբ խնդիրը չունենան, այն ժամանակ թերևս մեզմով ալ զբաղին.... բայց այս կառավարութիւններէն ո՞րն առանց ներքին կամ արտաքին խնդրի կը մնայ որ մեզ ալ կարդ գայ. եթէ առանց պատեհ ժամու յուսալն օրօրուինք անգործ անպատրաստ, ո՞վ գիտէ, դեռ ի՛նչ անպատեհութեանց պիտի հանդիպինք։

Եւրոպական թերթերն ալ կը լռեն, ո՛չ միայն քաղաքական մեծ խնդիրներ ու հաշիւներ ինկատի ունենալով, օրինակի համար Թուրքաց դաշնակցութիւնը վաստկիլ, այլ ստեպ անձնական ամենափոքր չահու համար թերթեր ու թղթակիցները տաք ու պաղ քամի կը փչեն։ Ինչո՞ւ զարմանանք ուրեմն անգլիական լրագիրներուն այժմեան լռութեան վրայ երբ նոյն իսկ Տէյլի Նիւզի թղթակիցն ալ լռած է։ Պօլսոյ մէջ ո՞վ գիտէ ի՛նչ չահերով կապուած են. երկաթուղեաց արտօնութեան միջնորդներ լինելն աւելի չահաւէտ չէ՞ քան ազգ մը վերկենդու փափկասրտութիւնն ունենալ և զրկուիլ փառիչահի չահէն ու փաղաքչանքէն...։

Չէ՛, պէտք չէ յուսով սպառել որ Եւրոպան վհհ. Սուլթանին հարցնէ թէ ի՞նչ կընես և այդպէս անյոյս կոբընչիլ. թո՛ղ իւր հարցն ու հայ իրեն մնայ. մենք մեզի հարցնենք թէ ի՞նչ կընենք։

Ի՛նչ պիտի ընենք. վհհ. Սուլթանի արեւչատութեան համար կաղօթենք ու կաղօթենք, երկնքէ երկինք կը բարձրացնենք անոր վառք, հանճար, գթութիւն, որոյ կառավարութիւնն զմեզ չնչելու ձանձրոյթին չանձն առած է հայրական խնամք։

Ի՛նչ պիտի ընենք. գօշմար Պատրիարք մը կը պահենք որ կապարի պես ծանրացած նստած է մեր կուրծքի վերայ. չնչարգել կը խեղդուինք, ճիկ չենք հաներ, խոհեմութեամբ մեռնիլ կուզենք։

Ի՛նչ պիտի ընենք. Սահմանադրութիւնն ապանեցինք, համագումար ժողովն ալ երեսփոխանութեան պէս հանգեաւ ի Տէր, եպիսկոպոս, վարդապետ, քահանաներ՝ եկեղեցւոյ պաշտպան դիւտրներըը դասալիք ծակէ ծակ են մտեր, եկեղեցին ոտնկան լրտեսներու գարան ենք չներ։

Ի՛նչ պիտի ընենք. խոհեմութեան համար ազգային եկեղեցական ամէն սրբութիւնները առ ոտն կը կոխենք, Մամբրէներ նաղըմ պէյի հրամանաւ վարդապետ կը ճանչենք, Առուեստ սեղանին վրայ պաշտօնական լրտեսներ կը գնենք, իսկ բուն վարդապետները բանտի, չղթայի կը յանձնենք. Ազգ բառը ստհմի կը փոխենք, Հայրենիքը բնագաւառ, Հայաստանը հնդաստան կանուանենք։

Ալ ի՞նչ ընենք։

Վերջին գործ մ՛ալ կայ Աչքգեան

1893 մարտ 13
Նոր-Նախիջևան

ԿՈՉՈՒՆԵՐ

Ուրախ ենք մեր ընթերցողներին հայտնելու, որ մեր խմբագրությունը ստացել է Ռուսաստանի տարբեր կողմերից մի շարք նամակներ, որոնցում մեզ խնդրում են, որ մենք մեր թերթում տպենք մեր հայրենակիցների անունները, որոնք ուզում են ամուսնանալ։ Մենք մեր կողմից ուրախությամբ կատարում ենք այդ խնդրանքը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ինչպես հայտնի է մեր ընթերցողներին, Հայաստանի հրատարակչական գործը մեծ զարգացման է հասել վերջին տասնամյակում։ Ամեն տարի մեր գրականությունը հարստանում է նոր գրքերով, որոնք տպագրվում են Թիֆլիսում, Վաղարշապատում, Շուշիում, Վենետիկում, Կ. Պոլսում, Զմյուռնիայում, Վիեննայում, Փարիզում, Լայպցիգում, Վենետիկում, Մոսկվայում, Պետերբուրգում և այլ տեղերում։ Ամեն տարի հայ գրականությունը հարստանում է նոր գրքերով, որոնք տպագրվում են Թիֆլիսում, Վաղարշապատում, Շուշիում, Վենետիկում, Կ. Պոլսում, Զմյուռնիայում, Վիեննայում, Փարիզում, Լայպցիգում, Վենետիկում, Մոսկվայում, Պետերբուրգում և այլ տեղերում։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ինչպես հայտնի է մեր ընթերցողներին, Հայաստանի հրատարակչական գործը մեծ զարգացման է հասել վերջին տասնամյակում։ Ամեն տարի մեր գրականությունը հարստանում է նոր գրքերով, որոնք տպագրվում են Թիֆլիսում, Վաղարշապատում, Շուշիում, Վենետիկում, Կ. Պոլսում, Զմյուռնիայում, Վիեննայում, Փարիզում, Լայպցիգում, Վենետիկում, Մոսկվայում, Պետերբուրգում և այլ տեղերում։ Ամեն տարի հայ գրականությունը հարստանում է նոր գրքերով, որոնք տպագրվում են Թիֆլիսում, Վաղարշապատում, Շուշիում, Վենետիկում, Կ. Պոլսում, Զմյուռնիայում, Վիեննայում, Փարիզում, Լայպցիգում, Վենետիկում, Մոսկվայում, Պետերբուրգում և այլ տեղերում։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ինչպես հայտնի է մեր ընթերցողներին, Հայաստանի հրատարակչական գործը մեծ զարգացման է հասել վերջին տասնամյակում։ Ամեն տարի մեր գրականությունը հարստանում է նոր գրքերով, որոնք տպագրվում են Թիֆլիսում, Վաղարշապատում, Շուշիում, Վենետիկում, Կ. Պոլսում, Զմյուռնիայում, Վիեննայում, Փարիզում, Լայպցիգում, Վենետիկում, Մոսկվայում, Պետերբուրգում և այլ տեղերում։ Ամեն տարի հայ գրականությունը հարստանում է նոր գրքերով, որոնք տպագրվում են Թիֆլիսում, Վաղարշապատում, Շուշիում, Վենետիկում, Կ. Պոլսում, Զմյուռնիայում, Վիեննայում, Փարիզում, Լայպցիգում, Վենետիկում, Մոսկվայում, Պետերբուրգում և այլ տեղերում։

այդ ճառ ուր կըսէ. «Այսօր երիտասարդ մ'լինիմ կըսեր թէ տիւնամիդով •ըն հանել պէտք է մղիլը մի 1500 Թրքերու դեռնամած երկրպագուԹիւն արած պահուն, որպէս զի արդիւնք յառաջ գայ։ .... կերեւի թէ այսպիսիք չեն մոռցեր թէ» ևայլն։

Դեռ ո՛րչափ բաներ կան որ «Հայ-ք»ի մոռացկոտ խմբագրին կրնանք յիշեցունել իրեն չհաբեր գործունէութենէն. բայց մենք պարտաւորութիւն չունինք իւր չորցած հոգի պատառը նորէն իւղոտելու առիթներ ընծայել իրեն ...։

ՀԱՑԵՐ ՑԱՄԵՐԻԿԱ.

Ուսթըրէն մեզ կը հաղորդեն թէ Հայերի Ս. Փրկիչ եկեղեցուն մէջ հոգեհանգիստ կատարուած է Ա.րամ Մ. Ա.յվատեանի հոգւոյն համար որ անցած ամիս վախճանած է Նիւ Եորքի մէջ։ Հանգուցեալը որ Նիւ Եորքի Ազդարար լրագրի խմբագրի եղբայրն էր և որ նոյն լրագրի մէջ ալ կը գրէր երբեմն անգլիերէն լեզուի ուսուցմանը համար, շատ բնդունակ և ազնիւ մի երիտասարդ էր. բայց ախտոս որ մի ժամանակէ ի վեր զինք տանջող թոքախտը վերջապէս յաղթեց իրեն։

Մեր խորին ցաւակցութեան ըղգացումները այս առթով կուգանք յայտնել Ա.յվատեան ընտանիքին։

ՆԱՄԱԿ ՊՐԱԶԻԼԻԱՑԷՆ

Գրուզ Ալթա (Ռիո Կրանտէ տօ Նօռ)
Յունվար 25/6 փետրվար 1893

Այս քաղաքը կը գտնուի այժմ տասը Հայ, յորոց չորսը վաճառատուն հաստատած են, միւս վեցը դարձեալ չրջաբերութեամբ ապրանք կը վաճառեն. առաջին սովորութենէն * սա տարբերութեամբ որ այժմ ձիերով կը կատարեն իրենց չրջանը։ Սա ալ չը մոռնանք ըսել որ Պրազիլացիներուս հիւրասիրութիւնը շատ մեծ է քան թէ Օռխանթալներուն (ժողովուրդ Հարաւային Ամերիկայի Ուրուկուայի Հանրապետութեան)։ Երկու Մչեցի եղբարք Ս. Մարիա անուն քաղաքը կը բնակին, յորոց մին մի տարի յառաջ ամուսնացաւ մի Պրազիլու հիի հետ և որ այժմ խեղճ ու կրակ վիճակի մէջ կը գտնուի։ Դա է Մչեցի Ալվառինչ գիւղէն Պօղոս անուն երիտասարդը որ այժմ Պետրօ Սեբաստիան Թօռնէլլա անուն կը կրէ, անչուշտ ամօթ և նախատինք համարելով իրեն չուքիւն և վաճառքի՝ Հայ եկեղեցւոյն իրեն տուած անուններ։ Վեց վանցի Հայ եւս Ս. Վիսէնանուն քաղաքը կը գտնուին. դարձեալ չրջելով ապրանք կը վաճառեն. 6–7 խարիերդցի Հայեր ալ Ռիո Կռանտէ և Բաժէ անուն քաղաքները կը բնակին ոբոց վրայ տեղեկութիւն չունիմ։ Թէ քանի Հայ կայ այժմ Մօնթէվիտէոյի մէջ, չեմ գիտեր։ Սա յայտնի է որ այսչափ Հայերէն ա՛չ մին նախանձելի վիճակ մ'ունին. մեծամասնութիւնը արդէն ոչինչ ունին։

Ամերիկացի կանանց չոզջօրթի լիգան և համաձակութիւնը շատ Հայեր գրաւած է։ Թէեւ նոր գաղթական Հայեր

* Պրազիլիոյ գաղթական Հայերի մեծ մասը Մոնթէվիտէոյէն (Ուրուկուայի Հանրապետութեան մայրաքաղաք) Պրազիլիա գնացած լինելով, մեր նամակագրի առաջին սովորութիւն կոչածը՝ Ուրուկուայի Հանրապետութեան մէջ պտնդ ու խոտ Հայերին իրենց վաճառքներ ծախելու համար գանոնք չափելով գիւղ գիւղ չրջադայելն է։ ԽՄԲ.

կողմերս չեն գար, սակայն եղածներէն կը վախցուի որ ոմանք ա՛լ Հայրենիքը չը վերադառնան. շատ քիչերն են որ «ա՛ռ Հայրենիք» ըսելով աչքերնին կը սրբեն։

Գալով երկրի քաղաքականութեան, ժողովուրդը բաժնուած է երկու մեծ կուսակցութեանց, Ռէյպուպլիկանօ և Ֆէտէրալ(1). կայսրութիւնը կործանողը ռէյպուպլիկանօ կուսակցութիւնն էր, որ երկու տարիէն վերջ յեղափոխութեամբ մը յաղթուեցան Ֆէտէրալներէն և անկան։ Վերջինքս վեց ամսոյ չափ երկիրը կառավարելէն ետքն, դարձեալ յաղթուեցան և այժմ օտար հողի վրայ ապաստանած դարձեալ յեղափոխութիւն կը պատրաստեն։

Այս վերջին տարուան կուսակցական չարունակ կռիւները մեծ վնասներ հասուցին մեզ, այնպէս որ ամիսներով փակուած կը մնայինք սենեկնուս մէջ. դուրս չը կրնալ ելնելէ պատ, քաղաքին մէջ ալ ո՛չ մի առեւտուրի կարող էինք ձեռնարկել, թէ՛ դուրսը և թէ՛ ներսը ապահովութիւն ո՛չ կենաց և ո՛չ ստացուածոց կար։

Վերջին յեղափոխութիւնը ճիշդ քաղաքէս պայթեցաւ և երթալով նահանգին չորս կողմը տարածուեցաւ. այդ յեղափոխութեամբ անկան Ֆէտէրալները և դարձեալ կրկին փորձով աւելի սաստկացաւ կռիւն, հազարաւոր անճանց մահ և չատ տանց աւերմունք պատճառեց։

Իմակու հիմա կառավարութիւնը Հանրապետականաց ձեռքն է և թէեւ խաղաղութիւն կը տիրէ, բայց ապագայ ներքին քաղաքական մեծ կռուի մը (guerre civile) պայթելուն վախ կայ, որովհետեւ Ֆէտէրալ կուսակցութենէն պետերը իրենց այս վերջին անկմամբ Ուրուկուայի Հանրապետութեան երկիրը անցած են և ինչպէս հեռագիրները կըծանուցանեն, հրազինաց մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին հոն։ Թէեւ կառավարութիւնը քանից պահանջած է Ուրուկուայի Հանրապետութենէն որ Պրազիլոյի յեղափոխականները երկրէն դուրս հանուին, բայց ցօրս ոչինչ անօրինութիւն չեղաւ առ այդ. գործն երթալով կը կրնճռոտի *։ Նահանգին թէ՛ գաւառական քաղաքներու և թէ՛ մայրաքաղաքին բանտերը Ֆէտէրալ յեղափոխականներով լեցուած են։ Վերջապէս ինչ որ կը խօսին եթէ մարմնանայ և չարժի, թերեւս քանի Հայերուս կեանքը կուռի փոթորկին մէջ կորսուի։ Ահա մեր կեանքը և վիճակը։

(1) Դօմ Պետրօ Բի օրով Ֆէտէրալ կուսակցութիւնը Լիպէրալ (ազատական) կը կոչուէր և Ռէյպուպլիկանօն՝ Կօնսէրվատօր (պահպանողական)։ Վերջինս լինելով կայսրութեան ջնջողը՝ այժմ Ռէյպուպլիկանօ (Հանրապետական) կը կոչուի և Լիպէռալներն ալ Ֆէտէռալ կոչուեցան։ Թէեւ կուսակցութեանց ծրագիրները միապետական հոգի չեն ցուցներ, բայց Ֆէտէրալ կուսակցութենէն չատերը միապետական հոգին ջերմ կերպով կը պահեն դեռ և քանիցս անգամ ժողովուրդը ցոյցեր ըրած է «կեցցէ՛ միապետութիւն» կոչելով։ Ծ. Ն.

* Ֆրանսական լրագիրներէն եկած վերջին հեռագիրները կիմացունեն արդէն թէ մեծ կռիւներ պատահած են. Ֆէտէրալները որոնք Պրազիլիոյ դրացի Ուրուկուայի մէջ ապաստանած ապստամբութիւն կը պատրաստէին, արշաւած են Պրազիլիա. բայց Պրազիլիոյ կառավարութիւնը որ Հանրապետական կոչուով կուսակցութեան ձեռքը կը գտնուի այժմ, բազմաթիւ զօրքերով յաղթած է Ֆէտէրալներին որոնք նահանջելով ապաստանած են դարձեալ Ուրուկուա։ Պրազիլոյի զօրքերը յեղափոխականներին հետապնդելու համար մինչեւ իսկ Ուրուկուայի հողն ներս մտած լինելով, Ուրուկուայի սահմանապահ զօրքերին և Պրազիլոյի զօրքերին մէջ ալ մի ընդհարում եղած է։ ԽՄԲ.

ՄԱՐՍՈՒԱՆԻ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

Մարսուանի մէջ Ամերիկեան քօլէճի վարժապետին յատկացած բնակարանին այրուելուն համար Բ. Դրան և Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներու դեսպանին միջեւ ծագած խնդիրը դեռ չէ վերջացած։ Բ. Դուռը ոչ միայն կը չարունակէ պնդել թէ Թիւրքերը չեն բռնկցուցած, այլ և Մարսուանի թիւրք իշխանութենէն ստացած տեղեկագրին համեմատ բողոքած է Կ. Պոլսի Ամերիկեան դեսպանին թէ Մարսուանի քօլէճին մէջ մեծ քանակութեամբ հրացաններ և ըէվոլվերներ պահուած կան. միեւնոյն ժամանակ խնդրած է ամերիկեան դեսպան Պր. Թօմսընէն որ Թոյլատուութիւն լինի խուզարկութիւն անելու քօլէճին մէջ։ Պր. Թօմսըն բողոքական միսիոնարներուն վրայ եղած այդ ամբաստանութիւնները լայատառակելու մտքով համաձայներ է որ խուզարկութիւն լինի, բայց պայմանով որ խուզարկութեան ժամանակ ներկայ գտնուի նաեւ Սեբաստիոյ ամերիկեան հիւպատոսը որ Մարսուան գնացած է այս խնդրի համար և կը բնակի նոյն իսկ քօլէճի չէնքերուն մէջ։ Այս նկատմամբ համաձայնութիւն գոյացած է արդէն Բ. Դրան և ամերիկեան դեսպանատան միջեւ և հրաման գնացած է Մարսըւան խուզարկութիւնը կատարելու։ Հա՞րկ է միթէ կանխագուշակ լինել թէ Թիւրքերի կասկածները իրենց երեւակայութեան արդիւնքն են միայն։

ՍԻՄԻԻ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

Ամերիկիոյ 60րդ Թուով երկարօրէն գրած ենք մի մահմետականի քրիստոնէութիւն ընդունած լինելուն համար Սիմիի մէջ Թիւրք զօրքերի գործած բարբարոսութիւնների մասին։

Աւստրիական կառավարութեան կ. Պոլսի դեսպանին միջամտութեամբ՝ Թիւրք կառավարութիւնը ստիպուեր է բանտէն արձակել աւստրիական հիւպատոսութեան Սիմիի գործակատար Պր. Ֆարաքիաեսը Թէեւ սա օսմանեան հպատակ է, իր հիւպատոսական գործակատարութիւն ճանչցուած չէր Բ. Դուռէն և ոչ ալ իր բնակարանի վրայ աւստրիական կառավարութեան դրօշակը դնելու իրաւունք ունեցած էր։ Բայց Սիմիոյ Ցոյների ձերբակալուած միւս երեւելիները դեռ բանտին մէջ են և հաւանօրէն գատաբանին պիտի յանձնուին իրբեւ ապստամբ գատուելու համար։

Բ. Դուռը Թամիմի հիւանդութեամբ հրատարակուած կրօնական ազատութիւնը բանաբարիով միայն չբաւականանալ այս խնդրի մէջ, այլ ատիթէն օգտուած քաղելով կարգ չնջել նաեւ Սիմիոյեներուն հարիւրաւոր տարիներէ ի վեր ունեցած ինքնավարութեան արտօնութիւնները։ Մեկ գարէն աւելի է որ Սիմի կղզին մի տեսակ կառավարիչ ինքնավարութիւն կը վայելէ օսմանեան արքիպելագոսի այն ժամանակի ընդհանուր կառավարչէն որոշուած ֆէրմանէն զօրաւորված։ Սիմին տարեկան 450 օսմ. ոսկի (գրեթէ 10 հազար ֆրանգ) հարկ կը վճարէ օսմանեան կառավարութեան որ Սիմիոյեներէն ուրիշ ոչ մէկ գործին չը խառնուիր։ Սիմիոյեներն իրենք զիրենք կը կառավարեն, իրենց մէջէն ընտրուած երեւելիներէն ժողովին հնազանդելով։ Այժմ Թիւրք կառավարութիւնը կուզէ մի Թիւրք գայմագամ դնել Սիմիի մէջ և զայն ալ իբր երկրի միւս մասերի պէս կառավարել։ Սիմիոյեները Եւրոպական հիւպատոսներին դիմած և մեծ պետութիւններէն միջամտութիւնը խնդրած լինելով, հաւանական է թէ Թիւրք կառավարութիւնը մի քիչ ուշացունէ իր այդ մտադրութիւն։ Բայց անշուշտ գանգան դարձուածներով պիտի աշխատի իրագործել։

Թիւրք կառավարութեան կողմէն Սիմի կղզին ղրկուած քննիչ յանձնաժողովը իր տեղեկագիրը ղրկած է Բ. Դուռը։ Ազերդ է ըսել թէ այդ տեղեկագրի մէջ ամեն յանցանք յայն ժողովրդին վրայ ձգուած է, իսկ Թիւրք զօրքերը իբր օրինակելի վարք ու բարք ունեցող մարդիկներկայացուած են որոնք կղզուն մէջ ուրիշ ոչինչ ուրած չեն, այլ միայն խաղաղութիւն և հանդարտութիւնը վերահաստատելու աշխատած են։ Կարելի է որ այդ զօրքերի համար նոյն իսկ մի չբագրամալ պատրաստուի ի յիշատակ Սիմիի յաղթութեան ...։

Նոր հրատարակութիւններ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Թիֆլիսի Մուրճ ամսագրի յունվարի Թերթը որի բովանդակութիւնն է հետեւեալը։

1. Արաքն Դիմաքսեան—Շիրվանզատէ. 2. Մաթեմատիկ (բնագիտ.) — Ծատուրեան Ալեքսանդր. 3. Մի պատկեր իմ յիշողութենէս—Բաշինջաղեան Գէորգ. 4. Կալի երգ (բանաստ.)—Թումանեանց Յովհաննէս. 5. Առանց գաւանանքի (վէպ).— Սևակ Հէնրիկ. — 6. Գիշերապահ (բանաստ.). — Մխիթարեանց Արշակ. 7. Մեր առեւտուրը և գործարանները—Ագռագեան Յակոբ. 8. Լուի Պաստէօր —Բալաղեան Սամուէլ. 9. «Մակբեթ», թարգմ. Մալխասեանցի.—Մանուէլեանց Լևոն. 10. «Կամկառկիչ կալենդար»—Ա. Ա. 11. Ժամանակակից քրոնիկ — Լուսինի. 12. Գաւառաւ Ազդի Շուռմի—խմբ.. 13. Արտասահմանեան քրոնիկ — Յ.. 14. Օրէ ցօր— Եսեմեան. 15. Քաղաքական տեսութիւն— Ց.. 16. Զանազան լուրեր—խմբ. Յայտարարութիւններ։

Հասցէ՝

Rédaction de la Revue «Mourtch».
TIFLIS. (Russie).

ԲԱՆԱՄԱՒԱԻ ԴԱՏԸ

Բանամաի գործին նենգութեան և պեղծութիւնի մասին գատարանը իբր վճիռ արդէն տուած լինելով, պետականպաշտօնեաներ և երեսփոխաններ կաշառելու գատաստանը կը տեւեցնէր մի ժամանակէ ի վեր։ 12 նիստ բնկեր լեցաւ, գատարանը այդ մասին ալ հետեւեալ վճիռը տուաւ։

Շարլը տը Լէսէփս գատապարտած է 1 տարի բանտարկութեան որ ենթգրաթեան համար իրեն նկատմամբ վճռուած բանտարկութեան պայմանաժամին մէջ պիտի հաշուուի։

Պօնտէն 2 տարի բանտարկութեան։

Ատենք գատապարտուած են կաշառառութեան յանցանքով։

Իսկ Պայիօ, Հանրային աշխատութիւնների նախկին նախարարը, կաշառակերութեան յանցանքով գատապարտուած է քաղաքացիական իրաւունքներէ զրկուելու, 5 տարի բանտարկութեան և 750,000 ֆրանգ տուգանքի։

Երեքը միասին գատապարտուած են նաեւ Բանտամի ընկերութեան վերադարձնելու 375,000 ֆրանգ և շահն ու կորուստը վճարելու որ տէրութիւնը պիտի որոշէ։

Իսկ Բանտամի վարիչներէն Մարիուս Ֆօնդան և ամբաստանուած մի քանի երեսփոխաններն այս կաշառքի պատէն անպարտ արձակուեցան։

ԱՐՑԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Մոսկուայի մէջ մարտ 21ին քաղաքապետական ընտրութիւնները պիտի լինէին և նոր քաղաքապետ պիտի ընտրուէր։ Կէսօրին, Անդրիանօֆ անուն մէկը նախկին քաղաքապետ Պր. Ալէքսէյէֆի գործատեղեակը մուտ պատրուակելով թէ մի աղերսագիր պիտի տայ իրեն և յանկարծ ըէվոլվէր պարպեց Պր. Ալէքսէյէֆին վրայ երեք անգամ։ Գնդակներէն մին նախկին քաղաքապետի փորին ստորին մասը վիրաւորած է։

— Իտալական լրագիրները կխմայանեն թէ Պապլին բժիշկ Տօքթէօր Սէքարելլի դիակը զննողները Թուռնաւորման ոչ մէկ հետք չեն գտած մարմնին մէջ։

— Լորա Մալըզպըրին է որ ինքնասպանութեան հրանդացած է և ոչ թէ Պր. Կլատսթընը որ պաղ առած էր միայն և առողջացած է։

ԹԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Հետեւեալ գիրքերը կարելի է ընտանալ Արմենիայի խմբագրատունէն իրենց առջեւ նշանակուած գիներով որոնց մէջ հաշուուած է և զրկելու փոստի ծախքը։

ԵՐԶՆԿԵԱՆ — *Ազգային երգարան ձայնադրեալ (հայկական ձայնանիշերով)* 2 ֆր. 80 *սնթմ.*

Խօսք վասն Հայրենասիրութեան Բ տպագրութիւն 60 *սնթմ.։*

Հայկակ Էկինեան, կսկծանք, Տետր Ա. Ն. Եոլք. 1890 (Հեղինակին ընտիր մէկ բանաստեղծութիւնն է այս արձակ գրուած)։ 30 *սնթմ.*

Ալէքսանդր Ծատուրեան, Բանաստեղծութիւններ. Մոսկուա 1891։ (Ընտիր թղթի վրայ մաքուր տպագրութեամբ կը պարունակէ հեղինակին 102 հատ բանաստեղծութիւնները։ Երես 174)։ Գին 1 ֆր. 75 *ս.*

ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ, *Մեծմ Ներսէս և Հայաստանի վրայ ռուսեցած ազդեցութիւնը* 1 ֆր. 10 *սնթմ.։*

ՐԱՖՖԻ — Վէպիկներ և պատկերներ (Տպուած և անտիպ աշխատութիւններից)։ Հատոր Ա. Գին 7 ֆր.։

ԺՕՐԺ ՍԱՆ — Գարիբալդիի կենսագրութիւնը ,35 *սնթ.։*

Հ. Կղեմէս Վ. Սիպիլեան, Դասաւորութիւն Ռուբիանեան դրամոց (Մէկ լուսանկարատիպ պատկերով, վեց վիմատիպ տախտակօք — 79 պատկեր —, և 53 պատկերօք ի բնագրին, ուրոց մէջ կան բազմաթիւ չհրատարակեալներ։ Մեծ 8° երես ԺԶ+88+32). Վիէննա 1892։ Գին 7 ֆրանք։

(*Յանկացողին ձրիապէս կը զրկուի յառաջաբանն ու ներածութիւնը*)։

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐ

Հ. Ց. Վ. Իսահակեանց. Կրթարան անգլիական լեզուի (Անգլիերէն լեզուն դիւրին և գործնական ոճով սովրեցնող քերականութիւն մ'է հրահանգներով մէկտեղ)։ Ա հատորը կը բաղկանայ 256 երեսէ և Բ հատորը 216 երեսէ. վերջն ալ յաւելուած մը կայ 50 երեսէ բաղկացած որ հայերէն հրահանգների անգլիերէն թարգմանութիւնն է։ Երկու հատորը միասին՝ 5 ֆր.։ (1 տոլար ամերիկեան)։

Նշանակք Հայաստանեայց. Մայր Հայաստանի պատկերը՝ Հայոց 4 թագաւորութիւնների նշանակներովը մէկտեղ փայլուն թղթի վրայ և կանաչ, կապոյտ և դեղին գոյներով ներկուած։ 1 ֆրանգ։

Ատենիկ գատ, Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին նաեւ Հ. Ալիշանի, Հ. Ինճիճեանի, Հ. Դարբինեան Զարբհանէլեանի, Բաֆֆիի, Ծերենցի հրատարակուած բոլոր գիրքերն, ինչպէս և ուրիշ օգտակար գիրքեր և քարտէզներ Հայաստանի՝ հայերէն կամ լատինական տառերով և զանազան գիներով և լն. և լն.։

Գրամաճառանոցի ժանրամաս ցուցակը որ 90 երեսներէ կը բաղկանայ, ցանկացողներին կը զրկուի ձրիապէս։

ԺՖ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԴՐԱՄԻ ՈՏԱՆԱՒՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրենասիրական ոտանաւորներէ մի քանին ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իրենց ներոյժներ զանազան քաղաքներու մէջ և զանազան տպաւորութիւնների տակ իւրաքանչիւրին գրած ոտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չըլլալով կորսուած են այժմ։ Այն մի քանի ոտանաւորներ որոնք իրարև ներոյժ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պոլիս տպագրուած ազգային երգարաններուն մէջ՝ որոց վերատին տպագրութիւնն վաղուց արդէն արգիլուած է, և Ասիա և Ամերիկա լրագիրներուն մէջ։ Ներոյժներու մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տրուած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ ի՛նչ տպաւորութիւնների տակ ներշնչուելով գրուած են։ Գին (10 սանթիմ) 15 *սանթիմ։*

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՕԼՍՈՑ ՀԱՑՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ Ա ԻՆՈՒԱԾ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԱԶԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անթարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքուբարքով որչա՛փ չարիքներու պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ։ Գին 1 ֆրանգ, (75 սանթիմ)։

ՀԱՑՈՑ ՀԱՑԲԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Ա ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ

Ա. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

Բ. Տպագրութիւն

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» հրատարակած այս վարդապետարանի մէջ համառօտ կերպով բացատրուած է թէ իւրաքանչիւր Հայրենասէր Հայ ի՛նչ փափաքներ պէտք է ունենայ և ի՛նչ պարտքեր ունի կատարելու։

Կը խնդրուի ամէն Հայրենասէր Հայերէ իրենց շրջանի մէջ տարածել այս տետրակ։ Մէկ անգամէն 50 օրինակ ծախու առնողին կը զրկուի 5 ֆրանքով Հատին գինն է 15 սանթիմ (Պարսկաստանի Հայերուն համար 10 սանթիմ)։

Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերուն վրայ մանաւոր զեղչ կը լինի Պարսկաստանի Հայերուն համար որոնց կը զրկուի փակագծի մէջ նշանակուած գիներով։

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն, իրենց առջեւ նշանակուած գիներով և փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով։

Արժէքը կանխիկ վճարուած՝ գիրք չզրկուիր։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Ա. ՀԱՑ ԳԻՒՂԱՋՆՈՒՀԻ ՄԸ (*Մպառած*)։
Բ. ՀԱՑ ԳԻՒՂԱՑԻ »
Գ. ՕԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱՑԷԼԻ »

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՑ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍՏԱՄԲԱՊԵՏԱՑ (*Պուլղար ազգին իր ազատութիւն ձեռք բերելու համար մէկ դարէ ի վեր արած չանքերի խիստ հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն է։*) (1 ֆր. 10 *սնթմ.*) 1 ֆր. 50 *սնթմ.*

Ե. ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐ.—(*Հայաստանցիների պանդխտութեան տխուր հետեւանքների սէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիպական կերպով։*) Գին (90 *սնթմ.*) 1 ֆրանգ 20 *սնթմ.*

Զ. ԳԱՄԱՌ ՔԱՔԻՊԱ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այբուբենը առարտեղ (*Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս գրած ապատաչունչ ընտիր ոտանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետրակով հրատարակուած են*)։ 50 *հատը* 2 ֆր. և 50 *սանթիմ, հատը* (5 *սնթմ.*) 10 *սանթիմ։*

Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԷՆՔԸ ՏԱՃԿԱՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ. (*Մպառած*)

Ը. ԹԻՒՐՔԻԱՅ ՀԱՑԵՐՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱՑԻՆԵՐ (*Թիւրքիայի Հայերին և իրենց դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ։ Թիւրքահայաստանի մէջ բնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչներու թուին բազդատական մէկ ցուցակն ալ կցուած է տետրակին վերջը։*) Գին 50 *սանթիմ* (35 *սանթիմ*)։

Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՑՈՒՇԱՐԱՐ (*Արմենիայի Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և միեւնոյն ժամանակ չատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ. Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են Ցուշարարի մէջ որ ուրախալի գիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ*)։ (1 ֆրանք) 1 ֆր. 40 *սանթիմ*

Ժ. ՎՐԷԺ (*Պուլկարիայի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար*)։ (15 *սնթիմ*) ,20 *սնթմ.*

ԺԱ. ԹՈՄԱՍ ՐՈՑԱՐԻՕ (*Ցունաստանի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Ցոյներն ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար*), (0,15 *սանթիմ*) ,20 *սանթիմ։*

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի

Marseille. — Imprimerie du Midi, (et Papeterie) Allées de Meilhan, 44.